

Wczesne wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości rozwojowych u małego dziecka

Uważne

obserwowanie funkcjonowania dziecka,
jak i monitorowanie przebiegu jego rozwoju
w okresie wczesnego dzieciństwa
ma ogromny wpływ na dalsze jego losy.

Jest to szczególnie istotne
w **pierwszych trzech latach życia**,
ponieważ jest to czas,
najbardziej dynamicznych i kluczowych zmian.

Rodzic zaangażowany we wspieranie rozwoju swojego dziecka może lepiej je poznać, uświadomić sobie jakie są jego możliwości, potrzeby i trudności.

Ułatwia to akceptację dziecka „takim jakim jest”, a to jest bardzo ważne dla budowania jego poczucia wartości i rozwoju osobowego.

Łatwo jest popełnić błąd w ocenie postępów rozwojowych dziecka.

Wnikliwa obserwacja i zwracanie uwagi na kluczowe w tym okresie osiągnięte umiejętności w rozwoju pozwalają dostrzec ewentualne nieprawidłowości oraz szybciej i skuteczniej je skorygować.

Oceniając rozwój dziecka
musimy mieć na uwadze
jak kształtują się jego

sfery funkcjonowania
ważne ze względu
na osiągnięcie **dojrzałości szkolnej**.

Sfery funkcjonowania dziecka:

- ***Naśladowanie*** (to podstawa sfera formowania relacji społecznych i nauki mowy)
- ***Komunikacja*** (zakres słownika, poprawność wymowy)
- ***Percepcja słuchowa i wzrokowa*** (zdolność rozróżniania i odbioru bodźców wzrokowych i słuchowych)
- ***Motoryka duża*** (ogólna sprawność ruchowa, poczucie ciała w przestrzeni)
- ***Motoryka mała*** (umiejętność manipulowania przedmiotami, chwytania , wykonywania czynności samoobsługowych)
- ***Koordinacja wzrokowo-ruchowa*** (zespół umiejętności do wykonywania ruchów danej części ciała pod kontrola wzroku)

Sfery funkcjonowania dziecka:

oraz

- *Rozwój intelektualny,*
- *Rozwój emocjonalny*
- *Rozwój społeczny*
- *Motywacja*
- *Zdolność skupienia uwagi*

**Dzieci różnią się od siebie
mimo podobnego wieku.**

**Ich temperament, ciekawość poznawcza
mogą znacząco wpływać
na tempo i efekty ich rozwoju
w kolejnych tygodniach,
miesiącach i latach.**

Dzieci z grup ryzyka
to dzieci, których rozwój
ze względu na stan po urodzeniu
oraz nieprawidłowy przebieg
okresu noworodkowego
wymagają szczególnej
opieki i obserwacji.

Dzieci które wymagają udzielenia szybkiej i długotrwałej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej, to te:

- u których stwierdzono poważne wady rozwojowe, zaburzenia metaboliczne i genetyczne, uszkodzenia zmysłów, mózgowe porażenie dziecięce;
- dzieci należące do tzw. grupy ryzyka okołoporodowego (nieprawidłowy przebieg ciąży, powikłania porodowe, niska waga urodzeniowa, występowanie niepokojących objawów neurologicznych wskazujących na uszkodzenia centralnego układu nerwowego);
- wykazujące opóźnienia lub zakłócenia w przebiegu rozwoju.

**Nie zawsze niepełnosprawność dziecka
zostaje rozpoznana i zdiagnozowana od razu,
przy narodzinach.**

**Zdarza się, że nieprawidłowości rozwojowe
ujawniają się stopniowo w ciągu całego pierwszego
roku życia dziecka,
a nawet później - np. dopiero w wieku przedszkolnym,
czy nawet szkolnym.**

**Często dziecko wydaje się rozwijać prawidłowo
i tylko niektóre elementy jego zachowania
mogą budzić niepokój rodzica.**

Gdy w zachowaniu dziecka coś nas niepokoi,
warto zwrócić się do specjalisty

*np. pediatry, neurologa, rehabilitanta,
psychologa, pedagoga bądź logopedy*
i zgłosić swoje wątpliwości.

Zbyt późne rozpoznanie i rozpoczęcie działań
mających na celu usprawnianie dziecka,
mogą doprowadzić do powstania i utrwalenia
nieprawidłowych reakcji, które są później
trudne do wyeliminowania.

„Wczesne wspomaganie rozwoju”

nie odnosi się jedynie do dzieci
o zakłóconym rozwoju
albo zagrożonych zakłóceniem
jego prawidłowego przebiegu.

Może mieć zastosowanie do każdego
dziecka,

mając na względzie jego dobro.

Zwiększamy w ten sposób szansę dziecka
na osiąganie sukcesów w nauce
na miarę jego możliwości.

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u małego dziecka

Rodzice powinni zaniepokoić się gdy
w okresie niemowlęcym dziecko :

- ma skłonność do odchyłania głowy i leżenia w pozycji wygiętej do tyłu;
- niesymetrycznie przechyla się w lewą lub prawą stronę;
- nie przekręca się na boki;
- drżenie rączek i nóżek;
- zaciska pięści i chowa kciuk w dłoni;
- nie łączy dłoni w linii środka ciała;

- jest mało ruchliwe, nadmiernie senne;
- nie okazuje reakcji na głos mamy i innych osób;
- wykazuje słabą reakcję na ostre działania światła i mocne odgłosy;
- bądź jest nadwrażliwe na głos lub dotyk;
- nie skupia uwagi na osobach i przedmiotach;
- ma oczopląs, zez;
- długo i często płacze bez konkretnej przyczyny;
- ma trudności ze ssaniem czy spaniem.

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u rocznego dziecka

- brak umiejętności przekładania zabawek z rączki do rączki (ok. 7,8 m-ca);
- nie patrzy za spadającym przedmiotem (6-7 m-c);
- brak umiejętności sprężynowania na nogach (ok. 8 m-ca);
- ma trudności ze staniem lub stoi tylko na czubkach palców (ok. 11 m-ca);
- nie siedzi (ok. 10, 11 m-ca) i nie raczkuje (ok. 10 m-ca);
- nie podnosi nóżek przy chodzeniu (12 m-c);
- nie chwyta przedmiotów kciukiem i palcem wskazującym (12 m-c);

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u 2-letniego dziecka

- nie potrafi samodzielnie chodzić;
- po kilku miesiącach chodzenia nie nauczyło się prawidłowego stawiania stóp 'pięta-palce' albo chodzi wyłącznie na palcach;
- ma trudności z utrzymaniem równowagi;
- jest mało zręczne manualnie;
- nie reaguje na dźwięki otoczenia, mowę;
- nie zna przeznaczenia najprostszych domowych sprzętów;
- nie naśladuje działań ani słów innych osób;
- nie wskazuje własnych części ciała;
- nie naśladuje odgłosów zwierząt i otoczenia;
- nie jest w stanie wykonać prostych poleceń.

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u 3 -letniego dziecka

- nie potrafi jeździć na trójkołowym rowerku;
- nie potrafi rzucać, kopać i próbować łapać piłki;
- nie potrafi ustawić wieży z ośmiu klocków;
- ma trudności z rysowaniem pionowej i poziomej linii prostej, krzyżyka, koła;
- nie potrafi składać obrazków z 4 części;
- nie dzieli przedmiotów wg. kształtu, barwy, kryterium użycia;
- nie rozumie dłuższych wypowiedzi;
- nie odpowiada na pytania;
- nie używa poprawnie słów „ja”, „ty”, swojego imienia;
- nie zwraca żadnej uwagi na inne dzieci;
- nie podejmuje zabaw tematycznych.

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u 4 -letniego dziecka

- łatwo się rozprasza i nie potrafi skoncentrować się na pojedynczej czynności dłużej niż 5 minut;
- nie potrafi rysować po śladzie, zamalowywać powierzchni kartki;
- nie potrafi narysować: okręgu, kwadratu i krzyżyka;
- ma trudności z prawidłowym trzymaniem w dłoni ołówka;
- nie potrafi wchodzić i schodzić po schodach krokiem naprzemiennym;
- słabo biega;
- niechętnie podejmuje zabawy ruchowe;
- wydaje się być „nieobecne”, nie jest zainteresowane otoczeniem;
- nie potrafi zrozumieć ani wykonać dwuczłonowych poleceń.

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u 5-letniego dziecka

- trudności z rysowaniem (wykonuje bardzo uproszczone rysunki);
- nieprawidłowo trzyma ołówek w palcach, przez co w rezultacie dziecko rysuje za mocno lub za słabo go przyciska do kartki;
- ma trudności z rysowaniem trójkąta i kwadratu opartego na kącie;
- nie lubi zabaw manipulacyjnych, takich jak nawlekanie koralików;
- ma trudności z budowaniem z klocków;
- ma trudności w składaniu według wzoru obrazków pociętych na części; puzzli, wykonywaniu układanek, mozaik;
- nie przejawia preferencji jednej ręki (dziecko używa na zmianę raz prawej raz lewej ręki);
- ma trudności ze staniem na jednej nodze z zamkniętymi oczami;
- mało sprawnie i pewnie wykonuje czynności samoobsługowe, np. zapinanie małych guzików, ubieranie się, sznurowanie butów.

Symptomy nieprawidłowości rozwojowych u 6-letniego dziecka

- nie umie wskazać prawej ręki (myli się);
- nie rozumie pojęć: „na”, „pod”, „za”, „obok”, „pomiędzy”, „przed”;
- ma trudności z rysowaniem szlaczków, zamalowywaniem obrazków;
- nie potrafi odwzorowywać figur, łączyć punktów linia prostą;
- nie potrafi przeliczać elementów, porównywać zbiorów, dodawać w zakresie 10;
- ma trudności z segregowaniem elementów według określonej cechy, dostrzeganiem różnic, podobieństw, zmian w otoczeniu;
- ma trudności z rozpoznawaniem i tworzeniem rymów;
- sprawia mu trudność zapamiętywanie i przypominanie nazw (szczególnie sekwencji nazw takich jak pory roku, dnia, nazwy dni tygodnia);
- sprawia mu trudność zapamiętywanie krótkich wierszyków i piosenek;
- ma mały zasób słownictwa;
- nie kończy zadań, szybko zniechęca się.

**Nie wszystkie sprawności
są osiągane przez każde dziecko
w tym samym czasie i w takiej samej kolejności.**

Powodować to mogą różne czynniki.

Mogą one być zewnętrzne, takie jak np.:

- przewlekła choroba dziecka, przebyte infekcje;
- urazy głowy;
- nieprawidłowe postawy wychowawcze rodziców;
- zmiany w strukturze rodziny;
- konflikty w rodzinie .

Mogą to być także czynniki wewnętrzne -
cechy wrodzone,

które z czynnikami zewnętrznymi doprowadzają
np. do chwilowego spowolnienia
bądź gwałtownego przyspieszenia
rozwoju dziecka.

Dlatego tak ważne jest nie tylko obserwowanie
tych zmian, które dotyczą funkcjonowania
dziecka w różnych obszarach, ale także zmian
w jego najbliższym otoczeniu.

Każde dziecko

jest jednak inne i rozwój każdego z nich przebiega w indywidualnym tempie.

Dziecko może rozwijać się wolniej, ale prawidłowo.

Bywa jednak tak, że niepokojące objawy wskazują na zaburzenia rozwojowe, które wymagają **interwencji**, aby nie dopuścić do ich pogłębiania się.

Rodzina

jest tym pierwszym,

przedszkole kolejnym miejscem, gdzie dziecko uczy się reguł zachowań międzyludzkich i wkracza w życie społeczne.

To od najbliższych - rodziców, opiekunów, wychowawców, nauczycieli i jakości sprawowanej przez nich opieki w dużym stopniu zależy rozwój dziecka w różnych sferach jego życia.

Dlaczego warto podjąć jak najwcześniej działania stymulujące rozwój małego dziecka?

- we wczesnym okresie rozwoju mózg ma wyjątkowo dużą plastyczność, co daje większą możliwość zmiany,
- u dzieci z zaburzeniami o postępującym przebiegu możliwe jest zahamowanie, a czasami nawet całkowite zatrzymanie dalszych niekorzystnych zmian,
- małe dzieci są bardziej podatne na stosowane działania terapeutyczne oraz czynią szybsze postępy,
- we wczesnym etapie rozwoju dzieci mają większą łatwość uczenia się i są bardziej podatne na terapię (wiele zaburzeń narasta wraz z wiekiem, co utrudnia terapię i edukację),

- dzieci łatwiej generalizują wypracowane przez siebie umiejętności i nawyki,
- wspieranie rozwoju dziecka jest szansą na osiągnięcie takich umiejętności, których dziecko nie osiągnęło by bez pomocy,
- zgodnie z prawem pierwszeństwa dotyczącym uczenia się, pierwsze umiejętności utrwalają się najsilniej i najtrudniej ulegają później zmianie,
- rodzice małych dzieci mają więcej nadziei, sił, zapału i wiary, dlatego są bardziej zaangażowani w działania podejmowane wobec dziecka

Wspieranie dzieci w ich rozwoju

powinno być podejmowane
w momencie ustalenia
ryzyka nieprawidłowego rozwoju.

Dziecko powinno być wówczas kierowane
do specjalistycznego ośrodka lub poradni,
aby dokonać jego **diagnozy** i ustalić dla niego odpowiednie
formy leczenia i terapii.

Im wcześniej zostanie postawiona diagnoza
i podjęcie się działania stymulujące
i wspomagające rozwój dziecka,
tym **lepsze rokowania** dla dziecka
i szansa na lepsze jego funkcjonowanie
w przyszłości.

Dziecko ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością
ma prawo do zorganizowanych zajęć
wczesnego wspomagania rozwoju
mających na celu pobudzanie
jego psychoruchowego i społecznego rozwoju
w oparciu o *przepisy zawarte*
w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania
wczesnego wspomagania rozwoju dzieci oraz Ustawie
z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawa Oświatowego.

Celem zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka

jest pobudzanie i stymulowanie
ruchowego, poznawczego, emocjonalnego
i społecznego rozwoju dziecka
od chwili wykrycia u niego
niepełnosprawności
do czasu podjęcia nauki w szkole.

Znaczenie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka

Zajęcia organizowane w ramach

wczesnego wspomagania rozwoju

zmniejszają ryzyko opóźnień rozwojowych dziecka, zmniejszają skutki uboczne niepełnosprawności ciąży na nim oraz umożliwiają całej rodzinie przystosowanie się do nowej sytuacji związanej z obecnością i postępowaniem wobec dziecka z niepełnosprawnością.

Usprawnianie

obniżonych sfer poznawczych
oraz wzmacnianie umiejętności
i zdolności małego dziecka
- ma na celu wyrównanie jego szans
edukacyjnych, aby osiągnęło pełną
gotowość szkolną.

Dojrzałość szkolna

to gotowość do podjęcia przez dziecko zadań i obowiązków jakie stawia przed nim szkoła.

Dojrzałość obejmuje: **rozwój fizyczny oraz umysłowy, emocjonalny i społeczny**, a także **poziom opanowania umiejętności i wiadomości** przygotowujących dziecko do podjęcia nauki czytania, pisania i liczenia.

***Im pełniejsza jest ta dojrzałość,
tym większa będzie gwarancja
powodzenia dziecka w nauce.***

W szkole dziecko

poznaje środowisko bogatsze
i bardziej złożone od tego,
z którym miało wcześniej do czynienia.
Poznaje nowe miejsca i zdarzenia
oraz uczy się nowych ról społecznych.

Rozwija takie cechy, jak:
samodzielność, systematyczność,
wytrwałość, odpowiedzialność,
które ułatwią osiągnięcie dobrych wyników w nauce.

Dorośli

organizując dziecku warunki do rozwoju i dając mu wsparcie stwarzają okazje do ujawniania się możliwości rozwojowych, cech, uzdolnień czy talentów.

Okres przedszkolny i wczesnoszkolny to ważny czas dla rozwoju **zdolności dziecka**.

Rodzice najpełniej i najszybciej mogą te mocne strony dziecka zauważyć i pomóc je rozwijać.

Potrzebna jest także uwaga na sfery wolniej rozwijające się.

Jeśli podjęte odpowiednio wcześnie działania wspierające rozwój dziecka, nie przełożyły się na niwelowanie zaburzeń oraz na osiągnięte sukcesy, to „kontynuacją” oddziaływań stymulujących na etapie edukacji szkolnej, będzie praca nauczyciela z dzieckiem w formie **zajęć i terapii** dostosowanych do potrzeb dziecka.

**Pierwsze lata życia dziecka
decydują o jego samodzielności,
dojrzałości do nauki w szkole,
efektywności tej nauki
i późniejszym funkcjonowaniu
jako człowieka dorosłego.**

**Tymczasem nie docenia się
ani specyfiki wczesnego rozwoju,
ani skutków zaniedbań w tym okresie.**

**Dlatego jak najszersze upowszechnianie
wiedzy o znaczeniu wspomagania rozwoju
jest takie istotne.**

*Prezentację przygotowano
w oparciu o materiały zawarte
na stronie www.ore.edu.pl*

